

Recenzja została zlecona w związku z decyzją Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów z dnia 4 września 2019 roku (BCK-VII-L-9982/2019) – na podstawie art. 18A ust.5 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Z 2017 r. Nr 65, poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - powołującej komisję habilitacyjną w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Anny Szwai (Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie), w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki projektowe.

Ocena dorobku artystycznego, naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego oraz wskazanego osiągnięcia powstała w oparciu o złożoną przez habilitantkę dokumentację w postaci pięciu drukowanych pozycji zatytułowanych (wraz z zapisem cyfrowym na płycie CD):

- Załącznik nr 01. *Autoreferat/Summary of Professional Accomplishments*
- Załącznik nr 02. *Wykaz i dokumentacja dorobku projektowego z lat 2015-2019 po uzyskaniu stopnia doktora*
- Załącznik nr 03. *Wykaz i dokumentacja dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, naukowego, popularyzatorskiego z lat 2015-2019 po uzyskaniu stopnia doktora*
- Załącznik nr 04. *Poświadczona kopia dokumentu stwierdzającego posiadanie stopnia doktora*
- Załącznik nr 05. *Kwestionariusz osobowy*

1. Informacje o habilitantce

Pani dr Anna Szwai ukończyła w 1997 roku krakowskie Liceum Sztuk Plastycznych, kierunku Wystawiennictwo. W latach 1999-2004 studiowała na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Uzyskała dyplom z wyróżnieniem za *Projekt koncepcyjny formy parowarki typu flow-pack* i pracę pisemną *Funkcje opakowań*. Promotorem pracy magisterskiej był prof. Adam Giedliczka. Od 2004 do 2009 roku była asystentką w prowadzonej przez prof. Mieczysława Górowskiego Pracowni Projektowania Alternatywnego. Po odejściu prof. Górowskiego habilitantka prowadzi samodzielnie pracownię, która zostaje włączona w strukturę Katedry Metodyki Projektowania, kierowanej przez prof. Marię Dziedzic. W 2015 roku uzyskała stopień doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki projektowe. Temat pracy doktorskiej brzmi: *Idee i cele w programie nauczania Pracowni Projektowania Alternatywnego*. Promotorem pracy była prof. Maria Dziedzic, recenzentami prof. Władysław Pluta oraz prof. Tomasz Matuszewski.

Poza pracą w ramach pracowni, w latach 2007-2009 prowadziła wykłady dla studentów z Podstaw Ergonomii, od 2009 do 2016 roku zajęcia z Projektowania Komunikacji Wizualnej.

W latach 2001-2005 odbyła praktyki zawodowe w studio fotograficznym Foto Bielec, MH-Art Studio Projektowe oraz studio poligraficzno-reklamowym Cardigan. Od roku 1996 należy do

Związku Dziennikarzy Polskich, od 2006 do Towarzystwa Ergonomicznego PAN w Krakowie. Dr Anna Szwaja działa na rynku jako projektant – freelancer, często współpracując z JOTGIE Studio Projektowe Jakub Gołębiwski.

2. Ocena autoreferatu oraz wskazanego osiągnięcia

Tytuł osiągnięcia: *Koncepcja autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego. Program oparty o metody aktywizujące, problemowe i praktyczne.*

Załącznik nr 01. Autoreferat/Summary of Professional Accomplishments stanowi doskonale przygotowany edytorsko materiał z uporządkowaną strukturą treści. Interesująca merytorycznie oraz atrakcyjna wizualnie forma dokumentacji stanowi o wysokich kompetencjach habilitantki w zakresie projektowania graficznego. Uwaga ta dotyczy wszystkich dołączonych do dokumentacji załączników. Należy to docenić i podkreślić wkład twórczy autorki również w profesjonalne opracowanie przedstawionych materiałów.

W treści autoreferatu dr Anna Szwaja rysuje tło podjętej problematyki, stanowiącej jej twórczy modus operandi. Jak pisze habilitantka, wskazane osiągnięcie jest związane z kontynuacją jej pracy doktorskiej będące publikacją dokumentacji działalności Pracowni Projektowania Alternatywnego. To właśnie wspomniana pracownia i jej historia budują podwaliny obszarów, zagadnień projektowych, które są konsekwentnie przez habilitantkę opracowywane i realizowane. Autorski program kształcenia dr Anny Szwai niewątpliwie nawiązuje do idei związanej z postawą projektanta jaką uosabiał prof. Mieczysław Górowski, założyciel Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Założona przez prof. Górowskiego w 1983 roku pracownia zawierała w swoim programie niezmiennie dwa aspekty – wątek ekologiczny oraz czerpanie inspiracji z rodzimej kultury. Autorka opisuje czas i okoliczności powstania Pracowni Projektowania Alternatywnego, w tym relacje łączące ówczesnego dziekana i zarazem założyciela Wydziału Form Przemysłowych, prof. Andrzeja Pawłowskiego z prof. Mieczysławem Górowskim. Wspólna wrażliwość obu panów na aspekty ekologiczne, refleksje nad kulturą i cywilizacją oraz osobista fascynacja prof. Górowskiego rzemiosłem ludowym, przyczyniły się do powstania nowej pracowni o alternatywnym, innym niż powszechnie obowiązywał charakterze podejścia do projektowania, niekoniecznie powiązanego bezpośrednio z przemysłem.

Podejście do świadomej, zrównoważonej kreacji propagowanej w latach siedemdziesiątych przez Victora Papanka odzwierciedlały działania podejmowane w Pracowni Projektowania Alternatywnego od początku jej powstania. Dr Anna Szwaja prowadząc pracownię przez ponad dziesięć lat opracowała własną, autorską drogę osiągania wraz ze studentami celów, jakie przyświecały założycielom pracowni w latach osiemdziesiątych. Zmieniły się czasy, technologie i materiały, problemy pozostały jednak te same. Dziś, w dobie globalnego, cyfrowego świata, jeszcze bardziej i dobitniej niż przed czterdziestoma laty uzmysławiamy sobie przemijanie bezpowrotnie tradycyjnego rzemiosła zakorzenionego w kulturze ludowej. Swoimi działaniami, choćby na przykładzie prowadzonych warsztatów z rogożyny, zaszczepia wśród studentów fascynację techniką wyplatania w tym specyficznym materiale, tym samym poszerzając niewielkie grono osób posiadających unikalną wiedzę i umiejętności.

Pozwolę sobie zacytować w tym miejscu habilitantkę: *„Charakter zajęć i prowadzonych dyskusji ma skłonić studentów – przyszłych projektantów – do refleksji poprzedzającej zaprojektowanie produktu oraz rozbudzić świadomość konsekwencji związanych z wpływem przedmiotu na relacje*

między ludźmi oraz na środowisko naturalne w procesie użytkowym, jak i po jego zakończeniu. To także uświadamianie wartości, jak tkwi w ich własnej kulturze, oraz tego, że w pracy projektowej można odwoływać się do bogactwa duchowego i materialnego tkwiącego w kulturze ludowej, która jest niewyczerpanym źródłem inspiracji, co staje się szczególnie ważne w dobie globalizacji. Celem jest także wskazywanie wartości będących poza nurtem konsumpcyjnym, który design niewątpliwie wzmacnia, uświadamianie, że odpowiedzialna działalność projektowa ma zdolność przyczyniania się do polepszenia relacji między ludźmi, skłonienia użytkownika danego obiektu do dobrych zachowań, wpływania na jego styl życia i światopogląd. Studenci zachęceni są do kierowania się w projektowaniu zdrowym rozsądkiem, aby unikać wytwarzania rzeczy zbędnych. Ukierunkowujemy ich na samowystarczalność i samorządzenie sobie.”

To nie wszystko, bowiem habilitantka poszerza wpływ rozwiązań proponowanych przez studentów o końcowych użytkowników, którzy poprzez produkt poczuć mają odpowiedzialność za środowisko naturalne i szacunek dla własnej kultury.

Realizacja programu kształcenia dr Anny Szwai unika powszechnej mody na inspirowanie się folklorem, powierzchownym traktowaniem projektowanych przedmiotów, sprowadzania jego wpływu tylko do zdobnictwa. Analizując przedstawione materiały, zdecydowanie można ten autorski program nazwać studiami nad kulturą ludową i jej wytworami, będącymi bazą dla każdego realizowanego projektu. Pracę nad każdym projektem habilitantka opiera na współpracy z rzemieślnikami. Wspólne warsztaty mistrzów rzemiosła ze studentami, pozwalają na kontynuowanie pracy na gruncie pracowni, na poszerzenie zakresu opracowania o autorskie poszukiwania formy i funkcji przez każdego ze studentów. Jak wskazuje autorka, kilkuletnie konsekwentne stosowanie takiego podejścia zaowocowało szeregiem wystaw, wydawnictw i wdrożeń, co przekonało ją do słuszności podjętych działań.

W skład wskazanego osiągnięcia wchodzi opis wraz z dokumentacją zdjęciową i ilustracyjną 8 warsztatów. W kolejności opisane są:

1. Warsztaty „Opolski ETNOdizajn”. Opole 2013
2. Warsztaty z wikliną – mistrz Andrzej Żwawa z Zatorą, warsztaty na WFP w Krakowie, temat: „odczarować wiklinę”, marzec 2015
3. Warsztaty z rogożyną – mistrzyni Stefania Suchora oraz Krystyna Wójcik ze Stojeszyn, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Samowystarczalność – rogożyna”, marzec 2016
4. Warsztaty z wikliną – mistrz Grzegorz Gordat, warsztaty w Miejskim Domu Kultury w Dęblinie i na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie, temat: „Tradycja i współczesność – wiklinowy kosz”, Dęblin: grudzień 2016, Kraków: styczeń 2017
5. Warsztaty szycie słomy – mistrz Stanisław Kołodziej z Wolicy koło Lublina, warsztaty na Zamku Cieszyn, temat: „Tradycyjny materiał – współczesne wzornictwo”, marzec 2017
6. Warsztaty projektowe oparte na rzemiośle nepalskim, w ramach prac dyplomowych, Nepal, listopad 2017
7. Warsztaty z zabawki ludowej – Mateusz Niwiński, warsztaty w Stowarzyszeniu Akademia Łucznicza, temat: „Co cieszy projektanta. 01”, październik 2017
8. Warsztaty z zabawki ludowej – Krzysztof Balcer, warsztaty w Gminnym Ośrodku w Stryszawie, temat: „Co cieszy projektanta. 02”, grudzień 2017

Poza szczegółowym opisem poszczególnych warsztatów, w materiale znajdziemy prace studentów, które realizowane były w pracowni, przy wykorzystaniu zdobytej wiedzy i umiejętności. W mojej ocenie poziom merytoryczny prowadzonego procesu od zdefiniowania tematu, przez warsztaty, formułowanie szczegółowych założeń projektowych po opracowywanie projektów, ich prezentację publiczną i ostatecznie wdrażanie jest wysoki. Co więcej, dzięki konsekwentnemu działaniu na tych

samych zasadach, można monitorować pracę, weryfikując metodę i uzyskiwane efekty. Trudno jest wskazać te ze zrealizowanych projektów, które wyróżniają się na tle innych. Dobry, wyrównany poziom efektów prac widać w przedstawionych materiałach zdjęciowych oraz na wystawach, w tym o charakterze ogólnopolskim jak i zagranicznym.

3. Ocena dorobku projektowego

Załącznik nr 02. Wykaz i dokumentacja dorobku projektowego z lat 2015-2019 po uzyskaniu stopnia doktora zawiera wykaz i opis wybranych prac zrealizowanych w latach 2015-2019. Dokumentacja została podzielona osobno na prace projektowe 3d, prace projektowe 2d, dokumentację prac fotograficznych, publikacje prac fotograficznych w katalogach i albumach, dokumentację wybranych warsztatów przeprowadzonych poza dydaktyką oraz udział w wystawach.

W części poświęconej produktom 3d znajduje się projekt Trówy, zrealizowany w ramach warsztatów na styku dizajnu i rzemiosła „Dizajn u źródeł. Drewno”, w dalszej kolejności zaprezentowany jest projekt koncepcyjny produktu współczesnego wachlarza z użyciem rogożyny, dwa projekty palenisk VATRA wraz z akcesoriami dla firmy Esja sp. z o. o. (współpraca ze Studium Projektowym JOTGIE Jakub Gołębiowski) oraz projekt przenośnego neutralizatora bezzałogowych statków powietrznych LANCA I 2.0 (również przy współpracy ze studium JOTGIE).

Część poświęcona projektom 2d pokazuje dorobek habilitantki związany z obszarem projektowania graficznego. Znajdujemy tu wdrożone projekty layoutów i składów publikacji książkowych: *Zapomniane Piękno* (ISBN 978-83-942587-0-2), *Egyptian Scarabs And Seal Amulets From The Cracow Collections* (ISBN 978-83-937941-1-9), *Pieskowa Skala. Odnowa 2014-2016* (ISBN 978-83-61866-61-9), *Starożytny Egipt oczami Polaków* (ISBN 978-83-767-6301-9). Znajdują się też dwie realizacje zleconych opracowań publikacji doktorskich: *Projekt manekinów populacji polskiej do celów projektowych i edukacyjnych* (praca doktorska Jakuba Gołębiowskiego, portfolio i atlas antropometryczny), *Metodyka procesu rozwoju produktu wykorzystująca cyfrowe technologie wspomagania projektowania, oparta na doświadczeniach z własnej praktyki zawodowej. Studium na przykładzie własnych opracowań projektowych* (publikacja doktorska Pawła Mikosza). W części poświęconej realizacjom o charakterze dwuwymiarowym znajdują się: identyfikacja wizualna, katalog i interfejs paneli sterowniczych marki VATRA, znaki i akcydensy dla VTT Group, komunikacja wizualna i strona internetowa dla produktu LANCA I 2.0. W przedstawionych materiałach znajdują się również broszury, katalogi wystaw, plakaty i zaproszenia dla instytucji kulturalnych i artystów.

Rozdział zawierający prace fotograficzne dotyczy studenckich prac dyplomowych, sesji z produktami na zlecenie firm, sesji fotograficznych artystów i dydaktyków krakowskiej ASP oraz materiały zdjęciowe z prowadzonych warsztatów.

W obszarze 3d na szczególne wyróżnienie zasługują realizacje palenisk VATRA wraz z akcesoriami realizowane przy współpracy ze Studium Projektowym JOTGIE Jakub Gołębiowski. Współczesna, oszczędna w środkach forma obu palenisk stanowi o dużej dojrzałości i sprawności projektowej habilitantki. Odważne decyzje określające minimum formy przy maksymalizacji funkcjonalności oraz szczerego zaakcentowania użytych materiałów opisują produkty jako atrakcyjne, czytelne i przyjazne w użytkowaniu. Zaproponowane akcesoria tworzą spójną całość, nadając palenisku charakter oszczędny w formie, nie dominując go zarazem.

Interesującym projektem w fazie wdrożenia jest przenośny neutralizator bezzałogowych statków powietrznych LANCA I 2.0 dla Wojskowych Zakładów Elektronicznych S.A. (współpraca ze studium JOTGIE). Opływowa obudowa skrywająca urządzenia elektroniczne wydaje się być doskonałym przykładem wykorzystania nowych technologii idących w parze ze współczesną formą implementowanych w niełatwych przecież obszarach projektowych związanych z obronnością. Prace związane z komunikacją wizualną, grafiką edytorską i fotografią, dobitnie ukazują dr Annę Szwałę jako artystkę – projektantkę wszechstronną, chętnie korzystającą z różnych środków wyrazu, technik i narzędzi dla wsparcia procesu projektowego oraz prezentacji efektów swojej pracy.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, naukowego oraz popularyzatorskiego

Dokument oznaczony jako Załącznik nr 03 zawiera wykaz i dokumentację dorobku dydaktycznego, organizacyjnego, naukowego i popularyzatorskiego. Zamieszczone w materiale zostały dyplomowe prace magisterskie z lat 2016-2018. Wśród wybranych 16 prac dyplomowych, znajdują się projekty identyfikacji wizualnej, plecaków, toreb, lamp, naczyń, elementów odzieży, zabawek edukacyjnych oraz narzędzi tkackich. Poziom realizacyjny projektów należy ocenić wysoko, prace dyplomowe cechuje duża dbałość o detal, świadomy dobór odpowiednich materiałów, uzupełniony o elementy towarzyszące w postaci identyfikacji wizualnej produktu, materiałów zdjęciowych, wykorzystanych w ostatecznej formie prezentacji. Doświadczenie habilitantki w obszarze fotografii oraz projektowania graficznego przekłada się niewątpliwie na ogólny poziom prac. Wnioskować można, iż chętnie dzieli się ona wiedzą i umiejętnościami ze swoimi studentami. Jest to o tyle cenne, iż świadomość młodych projektantów dotycząca możliwości wykorzystania elementów towarzyszących (fotografia produktowa, infografika, grafika edytorska, opakowanie) jest niezwykle ważna w procesie promocji i wdrażania produktu. Wspomniana samowystarczalność projektanta w tym zakresie jest nieoceniona. W tym miejscu habilitantkę określić można jako pedagoga wszechstronnego, posiadającego szeroki wachlarz kompetencji projektowych.

Zawarte w dorobku dydaktycznym prace prezentują wysoki, wyrównany poziom, wśród nich znajdują się również realizacje stanowiące rozwinięcie problematyki podjętej podczas pracy warsztatowej, będącej trzonem programu nauczania w Pracowni Projektowania Alternatywnego. Wśród wszystkich prac, osobiście wyróżniłbym niezwykle interesujący projekt *Czarny wapień dębnicki – ukryty potencjał* autorstwa Ewy Mach. Jest to zestaw kamiennych naczyń, w którym szczerść materiałowa poddana jedynie działaniu narzędzia nadaje im poszczególne funkcje. Na uwagę zasługuje również praca dyplomowa pani Klaudii Kowalczyk zatytułowana *Plecionkarstwo Od-nowa*. Praca ta jest dobrym przykładem efektów realizacji autorskiego programu habilitantki. Rogożynowe warsztaty przyniosły owoc nie tylko w postaci ciekawego zestawu toreb – koszy wykonanych tradycyjną metodą. Dyplomantka poszła o krok dalej interpretując formę w nowej technologii i nowym materiale (składane płyty sklejk poddane obróbce laserowej).

W części poświęconej dorobkowi organizacyjnemu, naukowemu i popularyzatorskiemu habilitantka wymienia w porządku chronologicznym funkcje pełnione w uczelni, współorganizowane i koordynowane przez nią wyjazdy studyjno-naukowe dla studentów i pracowników WFP ASP w Krakowie, organizowane przez nią warsztaty, wystawy i pełnione funkcje kuratorskie. W spisie znajdują się również napisane artykuły do katalogów, wystąpienia publiczne, udział habilitantki w jury konkursów projektowych, nagrody za pracę dydaktyczną i organizacyjną oraz członkostwo w organizacjach i stowarzyszeniach. Ocena tej części aktywności habilitantki jest zdecydowanie pozytywna.

5. Konkluzja

Realizacja autorskiego programu dydaktycznego pani dr Anny Szwai budzi mój szacunek i podziw. Jako dydaktyk i projektant podzielam punkt widzenia habilitantki dotyczący sposobu definiowania obszarów projektowych. Zmiany społeczne i kulturowe, szczególnie w obszarze materialnym pędzą w zastraszającym tempie. Brak refleksji nad otaczającą rzeczywistością i analizą mechanizmów nią rządzących często powoduje iż my dydaktycy podążamy znaną nam zawodowo drogą, opartą na współpracy z biznesem, który często weryfikuje zasadność podjętych działań tylko w kontekście komercyjnym.

Przedstawione osiągnięcie: *Koncepcja autorskiego programu kształcenia w zakresie projektowania alternatywnego. Program oparty o metody aktywizujące, problemowe i praktyczne*, wydaje się być doskonałym narzędziem do osiągnięcia efektów zrównoważonych. Działania oparte o odkrywanie na nowo zapomnianych technik, naukę pod okiem mistrza, twórczą interpretację poznanej metody to klucz do zachowania tradycji i spuścizny materialnej kultury ludowej. Wrażliwość i czujna obserwacja współczesnych potrzeb konsumenckich dają tylko wsparcie przyszłym projektantom w efektywnym implementowaniu zaprojektowanych przedmiotów. Uczenie tej wrażliwości, dzięki autorskiemu programowi habilitantki, wyposażeni zostają w niezbędne narzędzia służące trafnej ocenie problemu i odpowiedzialnych poszukiwań odpowiedzi.

Tym samym stwierdzam, że przedstawiona przez Panią Annę Szwai dokumentacja dokonań odpowiada wymaganiom określonym w artykule 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki. Niniejszym popieram wniosek Rady Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie o nadanie Pani dr Annie Szwai stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie artystycznej: sztuki projektowe.

